"פונדק בדרך" בקאמרי

מימין לשמאל, למעלה: כ. גור, הנה מרון, ס. מסינגר; למטה: ...

מן הפרט אל הכלל

(מן הסידרה „שנה ראשונה")

על הלל ציטלין

פ. לחובר
(ארבע שנים למותו)

מאמר זה, מעזבונו של פ. לחובר ז"ל, פרק נוסף למאמרו על הלל ציטלין, שנדפס „גדר", גל' יובל העשרים, ים. 6043 י"ג סיון תש"ה.

ספר „הטוב והרע", שפירסם הלל ציטלין ב„השלח" בשנת 1899, הוא בעיקרו ספר, המספר על השקפות הפסימיזם ומרצה אותן לפי סדר התהוותן ודרך גידולן, לא „הטוב והרע" כפי שהם, גם אפשר לומר כך, „שקולים" בהשקפות השונות של הכ־מי־ישראל וחכמי־העמים. אלא בעי־קר ההשקפות על הטוב והרע עד כמה שהן נוטות להכריע את הכף לצד הרע, נוטות לראות את מידת־הדין מתו־זה בעולם, או נוטות לכל הפחות למ־דוד את הרע שבעולם במידה לא מחוקה, אלא גדושה. ודאי זכר צייט־לין והזכיר גם את ההשקפות האופ־טימיסטיות, אבל הזכיר אותן על־פי הרוב בקיצור נמרץ, ויש שעשה זאת כמי שעושה מלאכה שאינו צריך לגופה, כלאהר־יד. ואת נפשו נתן רק להשקפות הפסימיסטיות, ומעין פרקי־שירה הם הפרקים בספר, שבהם שופ־כים חכמים מאז ומעולם את לבם על אימת הכליון והמות שבעולם ועל ה„חלום עובר" של החיים, ועל חלום האושר, ועל עמל־השוא, ועל המהלות ותיסורים, ועל „צדיק ורע לו, רשע וטוב לו" וכו'. כשופנהויאר הוא רואה את ההשקפות האופטימיסטיות כשטחיות,

ובהשקפותיהם של שאר הסופרים וה־יוצרים בכתבי־הקודש מן התוגה הע־מוקה, שהיא „נחלת כל גאוני־הרוח" ואנשי־המעלה. וגם בהרבה מדבריהם של חכמי המשנה, המדרש והתלמוד

ישעיהו שפיגל

בַּלָּדָה בֶּהָרִים

הוֹלֵךְ וְסוֹבֵב יְהוּדִי בֶּהָרִים –
וְנֶעֱמָד כְּטַחֲנָה שֶׁפָּסְקָה מִגַּלְגֵּל;
אוּלַי זֶה הַבַּעַשְׁ"ט הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ –
וְאוּלַי אֵין זֶה אֶלָּא הַדּוֹד יְחִיאֵל.

דּוֹדִי הַקַּבְּרָן, שֶׁהָיָה לוֹ זָקָן
מְתֻלְתָּל וּבָהִיר וְעֵינַיִם בָּרוֹת,
וְשָׂם חֲרָסִים כִּשְׁלֹשִׁים מִשְּׁנוֹתָיו
עַל עֵינֵי הַמֵּתִים שֶׁבְּבֵית־הַקְּבָרוֹת.

הִנֵּה מִתְיַשֵּׁב הוּא לְרֶגֶל הָהָר
וְעֵינָיו נִפְקָחוֹת בְּחִיּוּךְ רַךְ וְדַק;
נִדְמֶה לוֹ, כְּאָז כֵּן עַתָּה הוּא רוֹדֵף
אַחֲרֵי הַיּוֹנִים לְגָרְשָׁן מִן הַגָּג.

אַחֲרֵי זֶה הוּא קָם וְהוֹלֵךְ וְיוֹשֵׁב
בְּסָמוּךְ לַפְּלַגְלַג שֶׁבְּרַחַשׁ חוֹתֵר.

וְאוּלַי מְרַמֵּז הוּא בְּעַיִן אַחַת –
אֶל שְׁאֵר־בְּשָׂרוֹ הַבָּגוּר בְּיוֹתֵר.

אֲנִי מִתְיַשֵּׁב בְּסָמוּךְ לְרַגְלָיו,
הוּא מַחֲזִיק עַל בִּרְכּוֹ אֶת כַּפֵּי הָרְגוּשָׁה;
רוֹאֶה אָנֹכִי בְּעֵינָיו כְּמִין אֵשׁ.
רְצָפִים שֶׁלְּקָחוּ מִמּוֹקֵד הַקְּדֻשָּׁה.

וְהוּא מִתְכּוֹפֵף וּזְקָנוֹ עַל כַּפִּי,
כְּשָׂרִיג וְאֶשְׁכּוֹל מִכְּבֵדוֹ יִשְׁתּוֹחַח;
שׁוֹמֵעַ אֲנִי מֵאֵי־שָׁם קוֹל חָלִיל,
וְקוֹלוֹ הַמְשׁוֹרֵר לַיּוֹנִים, הִנֵּה כָּךְ:

„אַלְפֵי יְהוּדִים שֶׁבְּבֵית־הַקְּבָרוֹת –
הִנַּחְתִּים בְּקִבְרָם כְּמִנְהַג יִשְׂרָאֵל
וְשַׂמְתִּי עַל־גַּב עֵינֵיהֶם חֲרָסִים,
וַאֲפִילוּ בְּלַיְלָה סָעוּר וְאָפֵל.

רַק לִי, הַקַּבְּרָן, אַלְלַי לִי וָאוֹי,
אֵין עוֹד מִי שֶׁיָּבוֹא וְיִנְהַג בִּי כַּדִּין;
אֲנִי מְהַלֵּךְ כָּאן לֵילוֹת עַל לֵילוֹת
וּמְבַקֵּשׁ לִי לַשָּׁ"א, הוֹי לַשָּׁ"א, יְהוּדִי...

וְלוּ גַּם נִמְצָא יְהוּדִי שֶׁיָּבוֹא
לַשָּׂדֶה הַלָּזֶה וּלְחַפֵּשׂ יָחֵל,
מָצוֹא הֵן יִמְצָא רַק הָרוּחַ בִּלְבַד,
רַק הָרוּחַ בִּלְבַד, תְּיַלֵּל, תְּקַלֵּל.

אֲבוֹי לוֹ וְאוֹי לוֹ, לַדּוֹד יְחִיאֵל,
עִם זָקָן מְתֻלְתָּל וְעֵינַיִם בָּרוֹת,
שֶׁמָּשַׁךְ שְׁלֹשִׁים מִשְּׁנוֹתָיו בֶּאֱמוּנָה
הוּא שָׁרַת הַמֵּתִים שֶׁבְּבֵית־הַקְּבָרוֹת.

עַל־כֵּן, הוֹי שְׁאֵר־בְּשָׂרִי הַיָּקָר,
כָּל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא שָׁם רַק אֶבֶן שָׂדֶה
גַּסָּה, הִתְיַשֵּׁב נָא עָלֶיהָ כָּפוּף
וְדוֹדְךָ הַקַּבְּרָן תִּבְכֶּה, תִּבְכֶּה.

אֶפְשָׁר וּמִתַּחַת לָאֶבֶן הַהִיא
מִסְתַּתֵּר עוֹד אֶפְרוֹ הָאָפֹר שֶׁל גּוּפוֹ,
אֶפְשָׁר שֶׁבַּפֶּלֶג הַהוּא הַקָּטָן,
בְּעָמְקוֹ, שָׁם מִתַּחַת לַגַּל שְׁטוּפוֹ.

אֲבָל גַּם אֶפְשָׁר שֶׁאֲנִי שָׁם תָּלוּי
כְּפַנָּס הָאָדָם עַל עַמּוּד בֵּין צוּקִים,
רְאֵה, הִנֵּה. שָׁם, עַל הָהָר שֶׁמִּשְּׂמֹאל,
בֵּין אוֹתָם כּוֹכָבִים נוֹצְצִים, יְרֻקִּים..."

– – – – – – – – – – –

נָשָׂאתִי עֵינַי וְנָשָׂאתִי רֹאשִׁי,
וּבִקַּשְׁתִּי לִרְאוֹת סוֹד מִזְּתוֹ שֶׁל הַדּוֹד,
אוּלָם אוֹתוֹ רֶגַע מֵעַל לֶהָרִים
עָלָה שֶׁמֶשׁ הַבֹּקֶר בְּזֹהַר וָרֹד.

מיידיש: **שמשון מלצר**

עצות טובות לסופרים צעירים

מבוא עברי למחשבה פילוסופית

(סיני אוקו, על האושר והטוב. שעורים ראשונים בפילוסופיה. הוצ. מחברות לספרות, תל־אביב...)

בכתבי הרב קוק מצאתי את האמרה: „מי שיש לו נשמה כוללת, צריך לעסוק בדור שלנו במבואים, בבירור מפתחות לכל ענין נשגב". עד היום לא היה בידינו מבוא עברי לאותו המדע שהוא המפתח לכל המדעים, לפילוסופיה. הספר היחיד הוא עד היום המבוא לפילוסופיה של וילהלם ירושלם, אשר תורגם לעברית על ידי המנוח א. י. אילנאה לפני יותר מ־25 שנה. ספר זה של ירושלם, אשר תורגם לשפות רבות, חוגר בעקבות רוב הספרים שנכתבו בשדה זה, אף על פי שמבחינת המחשבות יש בו מקוריות רבה. אך התכנית היא, לתת לקורא משהו מתורת ההכרה, משהו מן המטפיסיקה, מתורת היופי, המדות, הפילוסופיה של ההיסטוריה ותורת החברה. יטעם נא הקורא את טעמה של הפילוסופיה. ספרים כגון אלה מיועדים בעיקרם להקנות לחניך קצת השכלה פילוסופית בחינת „השכלה כללית". הם נכתבו למען „הקורא המשכיל", לא למען האיש, אשר השאלות הפילוסופיות בוערות

בלבו כאש עצורה בעצמותיו. אך האדם הפונה כיום אל הפילוסופיה, בתקופת ערעור כל הערכים והתמוטטות כל אושיות היינו, אינו מבקש „השכלה" סתם, אינו רוצה בהרחבת אפקו גרידא. הוא מחפש תשובה לשאלות חייו. גישתו אל הפילוסופיה היא גישה

התערוכה הכללית של אמני ישראל

(רשמים ראשונים)

בעדי ההפשטה בציור